

Eski Dünya Düzeni Son Buluyor – Yeni Bir Dünya Düzeni Ortaya Çıkıyor

Gazze'ye yapılan ihanet, 21. yüzyılın başındaki en derin ahlaki başarısızlıklardan biri olarak tarihe geçiyor — Holokost sonrası “Bir Daha Asla” vaadini paramparça eden, uluslararası hukukun çıplak güç ve siyasi çıkarlar karşısında ne kadar kırılgan olduğunu gözler önüne seren yavaş çekim bir terk ediş. Ekim 2023’ten itibaren 29 ay boyunca dünya, Gazze’nin amansız yıkımına tanık oldu: evler enkaza döndü, hastaneler hedef alındı, çocuklar açlıktan kırıldı, bütün aileler silindi. Görüntüler kaçınılmazdı — açlıktan bitap düşmüş bebekler, anestezi olmadan uzuvları kesilenler, elle kazılan toplu mezarlar — ancak küresel normların koruyucusu olduğunu iddia edenlerin tepkisi en iyi ihtimalle etkisiz retorik, en kötü ihtimalle ise veto, silah sevkiyatı ve diplomatik örtüyle aktif suç ortaklığıydı.

“Bir Daha Asla” vaadi, Auschwitz ve Treblinka’nın küllerinden doğdu; altı milyon Yahudi ve milyonlarca başkasıyla birlikte insanlığın vicdanına kazınmış bir yemin. 1945 sonrası düzenin ahlaki temel taşı haline geldi: 1948 Soykırım Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, insanlığa karşı suçların sınır ve egemenlik tanımadığını ilan eden Nürnberg ilkeleri. Ancak Gazze’de bu vaat çatladı. Birleşmiş Milletler uzmanları, Filistin topraklarındaki insan hakları durumuna ilişkin Özel Raportör dahil, soykırıma işaret eden kalıplar tanımladı — grubun üyelerini öldürme, ciddi bedensel veya zihinsel zarar verme, fiziksel yok oluşa yol açacak koşulları kasıtlı olarak dayatma. Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu, İsrail makamlarını savaş suçları ve insanlığa karşı suçlardan sorumlu tuttu: savaş yöntemi olarak aç bırakma, imha, cinsiyet temelli zulüm, zorla yerinden etme. Uluslararası Adalet Divanı (UAD), Ocak 2024’te verdiği geçici tedbir kararlarında Soykırım Sözleşmesi’ne aykırı fiillerin işlendiğinin makul görüldüğünü belirterek İsrail’i bu fiilleri önlemeye, yardım akışını sağlamaya ve kışkırtmayı cezalandırmaya zorladı. Sonraki kararlar ve danışma görüşleri, UNRWA dahil insani erişimi kolaylaştırma yükümlülüklerini pekiştirdi ve işgalin bazı yönlerini yasadışı ilan etti.

Bunlar belirsiz hukuki dipnotlar değildi; dünyanın en yüksek mahkemesinin ve yetkin BM organlarının bağlayıcı beyanlarıydı. Yine de uyum asgari düzeyde kaldı. İsrail yardımları kısıtladı veya engelledi — UNRWA askıya alındı, geçişler aylarca kapatıldı, insani koridorlar askerileştirildi ya da ölümcül kaosa özelleştirildi. 2025–2026’ya gelindiğinde kıtlık koşulları yeniden baş gösterdi; kalori ihtiyaçlarının çok küçük bir kısmına indirilen tayılar, binlerce amputasyona protez engeli, tıbbi tahliyelerin durdurulması. 70.000’den fazla Filistinli öldürüldü (hastalık, açlık ve bakım eksikliğinden dolayı ölümler dahil edildiğinde muhtemelen çok daha fazla), dünyadaki her beş çocuktan biri çatışma bölgelerinde yaşıyor ve Gazze acıların merkeziydi. Dünya biliyordu — gerçek zamanlı uydu görüntüleri, gazeteci raporları, STK raporları — ama hesap sorma mekanizması durdu.

Uluslararası toplumun terk edişi kurumsaldı. ABD vetolarıyla felç olan BM Güvenlik Konseyi, ateşkes veya insani duraklamaları zorlayamadı. Düşmanlıkların derhal

durdurulmasını, koşulsuz yardım erişimini ve rehinelerin serbest bırakılmasını talep eden kararlar — çoğu zaman tek karşı oy Washington'dan gelerek — engellendi; diğer üyelerden neredeyse evrensel destek olmasına rağmen. İnsani “duraklamalar” önerildi ve veto edildi; UAD kararlarına uyum çağrıları görmezden gelindi. İsrail'in en sadık müttefiki ABD, sivil kayıpları dikkatle yumuşatılmış ifadelerle kınarken askeri yardımı sürdürdü; çatışmayı Hamas'a karşı öz savunma olarak çerçeveleyip daha geniş kuşatma ve işgali göz ardı etti. Avrupa ve diğer yerlerdeki müttefikler endişe beyanları yayınladı ama nadiren somut baskıya dönüştürdü — yaptırımlar ertelendi, silah ihracatı devam etti, diplomatik tanıma korundu.

Bu sadece eylemsizlik değildi; seçici körlüktü. “Bir Daha Asla” vaadi on yıllardır seçici şekilde kullanıldı — Holokost için haklı olarak, Bosna için, Rwanda için sonradan — ama Gazze'de hesap değişti. Siyasi ittifaklar, lobi etkisi ve stratejik çıkarlar evrensel ilkelerin önüne geçti. Sonuç: açık hava hapishanesine hapsedilmiş bir halk, bombardıman ve abluka altında, böyle dehşetleri önlemeyi vaat eden küresel düzen ise bakıp geçti ya da kolaylaştırdı. Her veto, her geciken konvoy, her “düşünceler ve dualar” beyanıyla ihanet derinleşti; harekete geçebilecek başkentler harekete geçmemeyi seçti.

Kibir her zaman bedel ödetir. II. Dünya Savaşı küllerinden kurumlar inşa eden bu düzenin mimarları, ahlaki otoritenin kendi kendine sürdürülebilir olduğunu, gücün yasayı ve vicdanı sonsuza dek çiğneyebileceğini sandı. Yanılıyorlardı. Yükselen imparatorluklar düşer; çoğu zaman savaş meydanında değil, meşruiyet aşınmasıyla. “Bir Daha Asla” vaadi bağlayıcı bir etik yerine slogana dönüşürse, uluslararası hukuk seçici uygulanırsa, bir halkın acısı jeopolitik kolaylık için tolere edilebilirse, yıkımın tohumları ekilir.

Şimdi fatura geliyor ve Frank Herbert'ın *Dune*'unda öngörülen kaçınılmaz güçle geliyor — güç, kaynak kontrolü ve yükseliş-düşüş döngülerinin kehanet gibi iç içe geçtiği bir destan. Dune evreninden üç metafor, mevcut jeopolitik depremi ürkütücü bir kesinlikle çerçeveleyiyor.

İlk olarak, *Çocuklar of Dune*'daki Prenses Irulan'ın epigrafı: “Tarih bize bir şey öğretiyorsa, o da şudur: her devrim kendi yıkımının tohumlarını içinde taşır. Ve yükselen imparatorluklar bir gün düşer.” Bu ağır uyarı, Mart 2026 olaylarında yankılanıyor. II. Dünya Savaşı sonrası düzeni kuran ve uygulayan ABD — rakipsiz askeri yansıtma, dolar hegemonyası ve seçici ahlaki otorite üzerine kurulu — şimdi kendi aşırılığının kendine verdiği yaralarla yüzleşiyor. Gazze'deki cezasızlığa duyulan ahlaki tiksinti, yapısal bir meydan okumaya dönüştü: İsrail'e mutlak destekte ısrar, belgelenmiş dehşetlere rağmen, Küresel Güney'de öfke yarattı ve evdeki ittifakları sarstı. Her tırmanış — kırılğan ateşkeslerdeki hedefli suikastlar, Ukrayna ve Hint-Pasifik'ten savunma sistemlerinin çekilmesi — daha derin tepki tohumları ekıyor. 28 Şubat 2026'da, devam eden müzakereler sırasında Yüce Lider Ali Hamaney'in suikastı, kalan diplomatik güveni paramparça etti. Kişisel ve ailevi kayıplarla sertleşen oğlu Mücteba Hamaney, intikam ve sürekli direniş yemini etti; Filistin için sistemik düzeltme olmadan ateşkesi reddediyor. Irulan'ın hatırlattığı gibi tarih, sonsuz yükselişe izin vermez; ABD'yi süper güç yapan mekanizmalar şimdi kararlı, asimetrik direniş karşısında kırılğanlıkları açığa vuruyor.

İkinci olarak, Baron Vladimir Harkonnen'a atfedilen ikonik söz: "Baharatı kontrol eden, evreni kontrol eder." Herbert'ın kozmosunda melanj — yaşlanmayı geciktiren baharat — yıldızlararası uygarlığın kilidi: hayatı uzatır, bilinci genişletir, Lonca Navigatörleri uzayı katlar. Dolayısıyla Arrakis'i kontrol etmek her şeyi kontrol etmek demektir. Bizim dünyamızda petrol (ve daha az ölçüde sıvılaştırılmış doğal gaz) baharat rolünü oynuyor. On yıllardır ABD akışları domine etti — her zaman rezervlere doğrudan sahip olarak değil, deniz yollarını güvenceye alan deniz üstünlüğü, dost üreticileri garanti eden ittifaklar ve dolar talebini sağlayan petrodolar sistemiyle. Günde küresel petrolün yaklaşık %20'sinin geçtiği Hürmüz Boğazı, modern Arrakis boğazı oldu. İran'ın füze tehditleri, mayınlar ve sigorta iptalleriyle desteklenen fiili kapanışı veya ciddi kısıtlaması bu kontrolü altüst etti. Trafik damlaya indi; Körfez üreticileri depolama dolunca üretimi kısıtı; Bab el-Mendep üzerinden yeniden yönlendirme girişimleri yeni Husî tehditleriyle karşılaştı. İran'ın müttefik kargolar için yuan veya ruble denemeleriyle petrodolar sarsılıyor. Eski düzenin mimarları — Washington ve en yakın müttefikleri — nominal kontrolün, akış kesildiğinde hiçbir şey ifade etmediğini birden keşfediyor.

Ancak en derin içgörü, *Çocuklar of Dune* mini dizisindeki (Herbert'ın temalarını yankılayan) daha ince bir gözlemden geliyor: "Baharatı kontrol eden değil, baharatı bozabilme yeteneğine sahip olan kazanır." Bu tersine çevirme, mevcut anın özünü yakalıyor. ABD hâlâ en büyük donanmaya, en ileri savaş uçaklarına ve en derin stratejik rezervlere sahip olabilir, ama İran — Rus istihbaratı, Çin ekonomik sigortası ve vekil ağı dolaylı desteğiyle — üstün gücün bozmakta yattığını gösterdi. Füze yağmurlarını sürdürmek, Hürmüz'ü boğmak, ikincil boğazları tehdit etmekle Tahran, imparatorluğun sürdürülebilir şekilde karşılayamayacağı maliyetler dayatıyor. ABD mühimmatı haftalarda yılların stoğunu tüketiyor; önleyiciler başka tiyatrolardan çekiliyor; müttefikler, Amerikan korumalı üslerin tam savunma yapamadığı ateş altında sessizce üs anlaşmalarını yeniden değerlendiriyor. Bir zamanlar rakipsiz yansıtmanın sembolü olan uçak gemileri, hipersonik ve drone sürüleri dünyasında sürekli tehdit altında çalışıyor. Blöf ortaya çıktı: ezici konvansiyonel güç, acıya dayanma isteği ve asimetrik yıpratma karşısında tökezliyor.

Bu hesaplşmayı ateşleyen öfke — cezasızlığı bitirmek için sistemik çöküşü bile hoş karşılamaya hazır olma — daha derin bir gerçeği yansıtıyor: ahlaki tükenmişlik maddi aşırı genişlemeye buluştuğunda düşüş hızlanır. Batı'daki sıradan halklar, aracılı acı görüntüleriyle uyuşmuş veya dikkati dağılmış halde, genel grev veya kitlesel rıza çekilmesiyle makineyi durduramadı. Şimdi acı, pompadaki ve cüzdandaki gerçeklikle geliyor. Uluslararası Enerji Ajansı'nın tarihin en büyük 400 milyon varil salımı (11 Mart 2026) haftalar, belki aylar kazandırıyor ama bozulmalar sürerse Haziran sonuna doğru tükenme ufukta. Petrol fiyatları 100 dolar+ seviyelerine tırmanıyor (kötü senaryolarda 135–200 dolar); Avrupa TTF gazı fırlıyor; yüksek vergili piyasalarda litre başına 20 euro yakıt eşdeğeri hayal edilebilir hale geliyor. Bu cep şoku — uzak vahşetlerden çok daha acil — uzun süredir eksik olan kitlesel gösterileri, genel grevleri ve seçim isyanlarını ateşliyor.

Avrupa, özellikle Almanya, kırılğanlığın merkezinde. Berlin'in Energiewende'si — nükleeri aşamalı terk ve kömürü hızlandırarak azaltma — seçenekleri ithal gaza ve kesintili yenilenebilirler daralttı; elektrik fiyatlarını küresel fosil dalgalanmalarına rehin etti. Fransa nükleer taban yüküyle kendini yalıtıyor; Polonya ve İspanya kömür veya güçlü güneş

ayrışması koruyor; ABD, Çin, Rusya ve Japonya çeşitli iç kaynaklara dayanıyor. Almanya ise keskin endüstriyel acı, mali baskı ve siyasi erozyonla karşı karşıya. Şansölye Merz'in koalisyonu mali ortodoksiye ve sarsılmaz taahhütlere — Ukrayna yardımı, Rusya yaptırımları, koşulsuz İsrail desteği — tutunurken, güney eyaletleri (İrlanda, İspanya, İtalya) Gazze'deki ahlaki ikiyüzlülüğünden rahatsız, Macaristan/Slovakya ise Rus ithalatını hafifletmek için pragmatik enerji gerçekçiliği istiyor. Petrol krizi her çatlağı büyütüyor: eşitsiz acı dağılımı veto zincirleri, politika tersine dönüşleri veya AB bütünlüğünün tam çöküşü riskini taşıyor. Almanya ya eğilir — iç isyan ve erken seçimleri önlemek için tutumlarını yumuşatır — ya da bloğun bölündüğü eksen olur.

İran'ın duruşu bozma paradigmasını vurguluyor. Mücteba Hamaney'e geçiş, intikamı stratejik netlikle birleştirdi. Aktif müzakereler sırasında vurulduktan sonra çıkış yolu yok; güven yok edildi. Tahran sadece gerilimi düşürmek değil, sistemik düzeltme istiyor — sömürgecilikten arındırılmış Filistin, "Siyonist varlığın" sökülmesi — ABD yönetiminin İsrail yanlısı ağlar ve lobi etkisine bağımlı olduğu için siyasi olarak imkânsız koşullar. Yüz kurtarma çekilme girişimleri bu maksimalizm karşısında tökezliyor. Rejimin on yıllara dayanan hazırlıkları — füze yayılması, vekil sertleşmesi, para birimi sigortası — şimdi hassasiyetle uygulanıyor; ABD üslerini varlıktan yükümlülüğe, ittifakları yüke çeviriyor.

Düne'un bilgeliğinde her devrim kendi yıkımının tohumlarını taşır ve imparatorluklar, meşruiyetsiz gücün kırılman olduğunu unuttukları için düşer. Gazze'nin terk edilişi, bu unutuşun somutlaşmasıydı: sonsuz cezasızlığı varsayan bir kibir. Bedel soyut ertelenmiş adalet değil; şu anda çözülen şey — ekonomik kaos, jeopolitik yeniden hizalanma, bir zamanlar kurallara dayalı dünyayı savunduğunu iddia eden cephenin çatlaması. Fatura ödendi ve tarih, affetmeden, tamamını sunuyor.

Ortaya çıkan sadece çöküş değil, dönüşüm: bozmanın eşitliği dayattığı çok kutuplu bir şafak, eski düzenin ahlaki iflasının yerini yeni, fırtınalı da olsa, bir aydınlanmaya bıraktığı bir şafak. Baharat artık Washington'un şartlarıyla akıyor. Ve bu basit gerçekte, bir sonun başlangıcı yatıyor — ve belki de, en sonunda, daha adil bir şeyin tohumları.